

Respons

Usbekistan: NUR-bevegelsen

- Hvor vanlig er det å oppleve reaksjoner fra myndighetene på bakgrunn av mistanke om eller reell tilknytning til NUR-bevegelsen?

Kort om NUR-bevegelsen

NUR (Nurchilar, Nurdzhylar) (Light) er et navn som sikkerhetsstyrkene i Sentral-Asia bruker for å referere til tilhengere av den tyrkiske teologen Said Nursi (1877 – 1969). I dag forbindes bevegelsen med den tyrkiske islamistiske ideologen Fethullah Gülen som er bosatt i USA. Gülen er mest kjent i Sentral-Asia for sitt engasjement med å drive private skoler. Tidlig på 90-tallet ble en rekke tyrkiske privatskoler etablert i regionen. Det var først og fremst elitens barn som ble sendt til disse skolene (IWPR 2009). Etter en serie bombeattentat i Tasjkent i 1999, hvor ytterliggående muslimer ble ansvarliggjort, startet myndighetene en «generell kampanje» mot islamister og flere av de tyrkiske skolene ble stengt pga. usbekiske myndigheters frykt for påvirkning utenfra. Gülens ideer ble sett på som ekspansjonistiske, og usbekiske myndigheter fryktet idéen om et Stor-Tyrkia (IWPR 2009; Ferghana.news 2009).

NUR-bevegelsen er klassifisert som ekstremistisk både i Russland og Usbekistan, og den er forbudt i Usbekistan (Amnesty International 2013, s. 57).

NUR er en av flere islamske bevegelser som usbekiske myndigheter forsøker å bekjempe. Andre bevegelser/partier er Islamic Movement of Uzbekistan, og Hizb-ut-Tahrir. En annen gruppe som har gjort seg mer bemerket de senere årene er Jamaat Tabligh¹.

Landinfo har forstått det slik at NUR-bevegelsen, i likhet med Hizb-ut-Tahrir og Jamaat Tabligh, ikke er voldelig (internasjonal organisasjon, e-post november 2013). Ifølge en journalist i Bisjkek (møte i Bisjkek, september 2013) som er godt oppdatert på forholdene i Usbekistan er bevegelsen ikke ekstremistisk og er heller ikke involvert i politikk. NUR-bevegelsen er en altruistisk religiøs bevegelse og blir av usbekiske myndigheter oppfattet som en trussel mot regimet. Antallet personer som er tilhenger av NUR-bevegelsen er uvisst, men

¹ Jamaat Tabligh er en muslimsk misjonærbevegelse som har sitt utspring i Sør-Asia. Medlemmene vektlegger bønn, forkynnelse og respekt for andre. Jamaat Tabligh blir beskrevet som en ikke-politisk, ikke-voldelig bevegelse som vektlegger individuell fromhet (Amnesty International 2013).

bevegelsen skal være langt mindre enn Hizb-ut-Tahrir². Mange av de som er tilhengere av NUR-bevegelsen har studert i Tyrkia (journalist, møte i Bisjkek september 2013).

Det er noe uvisst hvor lenge NUR som islamistisk bevegelse har hatt tilstedeværelse i Usbekistan. Opprettelsen av de tyrkiske skolene skjedde på 90-tallet, men NUR har ikke vært nevnt i de viktigste menneskerettighetsrapporteringene før de senere årene. Ifølge Steve Swerdlow fra Human Rights Watch (telefonsamtale, juni 2014) er det først fra ca. 2007 at NUR som bevegelse har blitt kjent i Usbekistan.

Hva er omfanget av personer som har opplevd reaksjoner fra myndighetene på bakgrunn av mistanke om eller reell tilknytning til bevegelsen?

Det eksisterer flere rapporteringer om fengslinger av NUR-medlemmer i 2008, 2009 og 2010.

Ifølge en representant for en internasjonal organisasjon i Bisjkek (e-post, 2013) blir medlemmer av NUR utsatt for arrestasjoner og trakasseringer grunnet sin tro. Trakasseringene kan også gjelde hele familien. Kilden opplyste at familiene til medlemmene av NUR utsettes for trusler, husransaker og kan også bli ilagt bøter. Det er kjent gjennom menneskerettighetsrapporteringer at personer som blir idømt straff og deretter fengsles, utsettes for tortur i varetekt og soningsanstalter (U.S. Department of State 2014, s. 3; Human Rights Watch 2014). Dette gjelder også medlemmer/antatte medlemmer av NUR.

Ifølge IWPR (2009) ble ni menn anklaget for tilhørighet til NUR i 2009. De ni ble arrestert under et møte i et privat hjem i desember 2008 og ble tiltalt for forbrytelser etter § 244 i usbekisk straffelov (Criminal Code 1994); herunder ekstremisme, separatisme og tilhørighet til ekstremistisk gruppe. En av de tiltalte var administrasjonssjef på universitetet i Bukhara. Rett før denne saken kom opp i retten var tre andre antatte medlemmer av NUR blitt dømt til lange fengselsstraffer for samme forhold etter straffelovens § 244. En av de dømte var journalist, en annen redaktør av et magasin og den tredje imam i en moske i Namangan. To fikk åtte års fengsel og den tredje ble dømt til tolv års fengsel. Ifølge U.S. Department of State (2011, s. 19) fikk en av journalistene fabrikkert en sak mot seg om pengeutpressing og bestikkelser.

I desember 2008 ble fire antatte medlemmer av NUR dømt til fengselsstraffer (Uznews.net 2009). Menneskerettighetsorganisasjonen Ezgulik uttalte i februar 2009 (som sitert i Uznews.net 2009) at anslagsvis 50 personer på det tidspunktet var siktet for medlemskap i NUR. De fleste arrestasjonene av NUR-medlemmer skal ha skjedd i distriktene Bukhara og Horezm³. Ifølge uttalelser fra lokale myndigheter (Ferghana.news 2009) befinner majoriteten av NUR-medlemmene seg i disse distriktene. Majoriteten av de fengslede skal tidligere ha studert ved de usbekisk-tyrkiske skolene som ble nedlagt etter 1999.

Forum 18 (Bayram & Kinahan 2013) rapporterte i 2013 i en gjennomgang av fengslinger grunnet religiøs overbevisning om flere personer som ble fengslet i juni 2010 grunnet tilhørighet til NUR. De dømte skal ha fått lange fengselsstraffer. Forum 18 gav ingen ytterligere informasjon om aktiviteten til de dømte og heller ingenting om varigheten av straffene.

² Hizb-ut-Tahrir teller anslagsvis ca. 15-20 000 medlemmer/tilhengere i Sentral-Asia og har flest medlemmer/tilhengere i Usbekistan (International Crisis Group 2003). Dette er gamle tall, men Landinfo har ingen nyere tall på eventuell medlemsmasse i Sentral-Asia.

³ Horezm-distriktet ligger nord-vest i Usbekistan, på grensen til Turkmenistan.

Ifølge Forum 18 fikk sju av de som ble dømt i 2009 og 2010 amnesti i februar og mars 2014 (Bayram & Corley 2014).

U.S. Commission on International Religious Freedom (2012, s. 6) rapporterte i 2012 at rundt 141 medlemmer av NUR skal ha blitt dømt til fengsel for religiøs ekstremisme i løpet av de senere årene. De skal ha fått fengselsstraffer fra seks til tolv år.

Human Rights Watch (2014) skriver i sin årsrapport for 2013 at tilhengere av Said Nursi ble fengslet for religiøs ekstremisme i løpet av 2013. Rapporten sier ikke noe mer om når dette skal ha skjedd og heller ikke noe om dommene. Ifølge Steve Swerdlow fra Human Rights Watch (telefonsamtale, juni 2014) skal det være flere titalls personer som har blitt fengslet grunnet NUR-tilknytning både i 2012 og 2013. De skal alle ha blitt dømt for ekstremisme. Steve Swerdlow ga ikke ytterligere informasjon om de fengslede.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2013, 3. juli). *Return to Torture, Extradition, Forcible Returns and Removals to Central Asia*. London: Amnesty International. Tilgjengelig via Reliefweb <http://reliefweb.int/report/kazakhstan/return-torture-extradition-forcible-returns-and-removals-central-asia> [lastet ned 11. juni 2014]
- Bayram, M. & Coley, F. (2014, 24. mars). Uzbekistan: Seven Muslims amnestied, but ailing Muslim prisoner waits for operation. *Forum 18* Tilgjengelig fra http://www.forum18.org/archive.php?article_id=1941 [lastet ned 11. juni 2014]
- Bayram, M. & Kinahan, J., F. (2013, 8. august). Uzbekistan: Religious Freedom Survey, August 2013. *Forum 18*. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/docid/5204db8e4.html> [lastet ned 19. mai 2014]
- [Criminal Code] (1994, 22. september). *Criminal Code of the Republic of Uzbekistan*. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,NATLEGBOD,,UZB,3ae6b59216,0.html> [lastet ned 19. mai 2014]
- Ferghana.news (2009, 18. februar). People, accused for the affiliation to the «Nur» religious movement, are convicted in Uzbekistan. *Ferghana.news*. Tilgjengelig fra <http://enews.ferghananews.com/articles/2506> [lastet ned 19. mai 2014]

Respons **Uzbekistan: NUR-bevegelsen**

- Human Rights Watch (2014, 21. januar). *Human Rights Watch, World Report 2014 – Uzbekistan*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/docid/52dfdda23.html> [lastet ned 6. mai 2014]
- International Crisis Group (2003, 30.juni). *Radical Islam in Central Asia: Responding to Hizb-ut-Tahrir*. Osj/Brussel: International Crisis Group Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/central-asia/058%20Radical%20Islam%20in%20Central%20Asia%20Responding%20to%20Hizb%20ut-Tahrir.pdf> [lastet ned 19. mai 2014]
- IWPR, dvs. Institute for War & Peace Reporting (2009, 27. april). *Uzbek Authorities Find New Islamist Enemy*. *Institute for War & Peace Reporting*. Tilgjengelig fra <http://iwpr.net/report-news/uzbek-authorities-find-new-islamist-enemy> [lastet ned 15. mai 2014]
- U.S. Commission on International Religious Freedom (2012, 20. mars) *USCIRF Annual Report 2012 – Countries of Particular Concern: Uzbekistan*. Washington D.C.: United States Commission on International Religious Freedom. Tilgjengelig fra <http://www.uscifr.gov/sites/default/files/resources/2012ARChapters/uzbekistan%202012.pdf> [lastet ned 5. juni 2014]
- U.S. Department of State (2011, 8. april). *Human Rights Practices Uzbekistan 2010*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/sca/154489.htm> [lastet ned 19. mai 2013]
- U.S. Department of State (2014, 28. februar). *Human Rights Practices Uzbekistan 2013*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2013&dclid=220410> [lastet ned 8. mai 2014]
- Uznews.net (2009, 21. februar). *Turkish Nur organisation's members tried in Uzbekistan*. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra <http://www.uznews.net/en/human-rights/8952-turkish-nur-organisation%E2%80%99s-members-tried-in-uzbekistan> [lastet ned 19. mai 2014]

Muntlige kilder

- International organisasjon i Bisjkek. E-post 5. november 2013.
Organisasjonen er anerkjent for sin rapportering om menneskerettigheter og politiske forhold og er svært godt orientert om forholdene i hele Sentral-Asia. Landinfo møtte organisasjonen under en tjenestereise til Bisjkek i september 2013.
- Journalist. Møte i Bisjkek 16. september 2013.
Kilden er etnisk usbeker og er svært godt orientert om forholdene i Usbekistan.
- Steve Swerdlow, Human Rights Watch. Telefonsamtale 5. juni 2014.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.